

Nederlands contactorgaan van de Duitse motiefgroep Ornithologie met een bijdrage uit België. Contactpersonen: Gerard Kolman en Peter van Nies. Eerstgenoemde int de contributie van de Ned. (en ev. Belgische leden) en redigeert dit orgaan. Tel. 0486-473868. E-mail: gajkolman@home.nl. Website van de MGO (Peter van Nies) www.MG-O.de

Contactbrief 78

Wij wensen iedereen hele fijne kerstdagen toe en een goed 2012! Gerard, Tom, Peter en Hans.

Contributie 2012

Ik zou graag 15 januari 2012 als uiterste datum aan willen houden om de contributie te innen. Het is echter nog geen enkel jaar voorgekomen dat ik mensen niet moet **herinneren aan de betaling van 27 Euro voor uw lidmaatschap van de Motiefgroep Ornithologie.**

Iedereen die aan mij wil betalen (zonder extra kosten) kan dit vanaf nu doen op postbanknummer 15324 tnv G.Kolman, Akkerslagen 45 5364 RG Escharen.

Onze Belgische vrienden kunnen betalen met IBAN/BIC.

IBAN: NL12INGB0000015324 - BIC: INGBNL2A

Je kunt natuurlijk ook rechtstreeks aan Duitsland betalen via IBAN of Paypal. Zie daarvoor de Rundbrief.

Rondzendingen

Wie eens een keer mee wil doen met de rondzendingen kan zich daarvoor bij mij opgeven (zie telefoonnummer en emailadres boven). Je kunt ook voor een enkele keer meedoen of eens een paar maanden op proef meedoen. Bevalt het niet, dan kun je meteen opzeggen. Je vindt in de boeken van Gijs Kooij heel veel mooi materiaal en goedkoop tot heel redelijk geprijsd. Soms zitten er in de stockboeken net de dingen die je zoekt en die je elders niet vindt. Overwegend postfris materiaal. Geef je naam op en ik zorg dat je een stockboek thuis krijgt.

Opzeggingen en nieuw lid

Twee leden hebben hun lidmaatschap opgezegd: het zijn Johannes Reeder en Bert Dirks.

Wij begroeten als nieuw lid mevrouw Nicolette van der Ben uit Almere. Zij is op de Sovondag geweest en heeft de quiz foutloos ingevuld en is uitgeloot als winnares.

Volgende contactdag

Cees Slokkers, ons lid uit Steenberg is van plan om ons uit te nodigen voor een vergadering en een excursie in het voorjaar. U hoort hier nog meer van: datum, tijd, informatie over het natuurgebied! Wij hopen weer op een grote opkomst ook al ligt Steenberg niet centraal in Nederland. Wij wilden eens een keer iets anders dan een bijeenkomst in De Meern.

Sovondag in Nijmegen

Zaterdag 26 november 2011: SOVON-dag in Nijmegen.

Tevoren is er druk overleg gevoerd tussen Gerard Kolman, Tom Loorij, Peter van Nies en Hans van der Sanden over hoe de stand ingericht zou kunnen worden en met welke materialen. Daarbij regelde Hans vooral de zaken met de SOVON-organisatie.

De ervaringen van 2010 werden uiteraard in het overleg meegenomen. Tom nam de boeken van Jan Wenig mee als ruilmateriaal. [Ik had precies hetzelfde vorig jaar ook meegenomen; is niet gebruikt wegens gebrek aan ruimte!]. Het idee ontstond om met een quiz meer mensen te trekken en in ieder geval wat langer bij de stand vast te houden. Tom stelde een quiz samen.

De Boerenzwaluw was in 2011 de Vogel van het jaar. Als resultaat van de samenwerking tussen Bennie van de Brink, Peter van Nies en Tom Loorij ontstond een eenkader Boerenzwaluw. Een mooi resultaat, wat in korte tijd tot stand kwam.

In de oproep aan onze leden om de SOVONdag te bezoeken liet Gerard Kolman daar een aantal bladen van zien. De vogels van het jaar 2012 zijn de klauwieren, met de nadruk op de Grauwe Klauwier en de Klapekster. Volgend jaar 'moet' er dus een eenkader van deze vogels gepresenteerd worden. Wie waagt er zich aan, alleen of in samenwerking met anderen?

En dan is het zover. De bovengenoemden, aangevuld met Loes Loorij en ondergetekende kunnen om 8.00 uur beginnen met het installeren van de pc's. Peter van Nies zorgt dat op de ene de website van de Motivgroep draait, Tom Loorij zorgde ervoor dat op de andere verschillende onderwerpen de revue passeren, n.l. de Rode Lijstsoorten van Nederland, de Huismus, de Ooievaar en alle Nederlandse vogelpostzegels

Bij de voorbereidingen heeft ieder een royaal aantal (kleuren)prints verzorgd: informatiemateriaal om uit te delen, de quiz, de vogelpublicaties uit o.a. de contactbrief en het tijdschrift van de NVTF. Dat vindt, naast het ruilmateriaal en verschillende exponaten-in-kopie, een plaats op de tafel. Al met al voldoende materiaal om de geïnteresseerden een idee te geven van wat er mogelijk is in de combinatie van vogelen in het veld en 'aan de tafel'.

Vanaf het begin tot tegen vieren is het gezellig druk. Er is aanloop van leden van de eigen Vogelwerkgroepen. Oude bekenden van de Motivgroep, afdeling Nederland, zoals Koos Dansen en Johan de Jong, evenals de Vogelwerkgroepleden, vaste bezoekers van de SOVON-dag. Onze Belgische vogelaars/postzegelvrienden hadden andere afspraken en konden dus niet aanwezig zijn. Belangstelling uit de eigen kring is bemoedigend, maar we moeten het toch vooral hebben van de vele honderden SOVON-bezoekers die tussen de interessante lezingen door de weg naar de boekenmarkt en de vogelgerelateerde stands volgen.

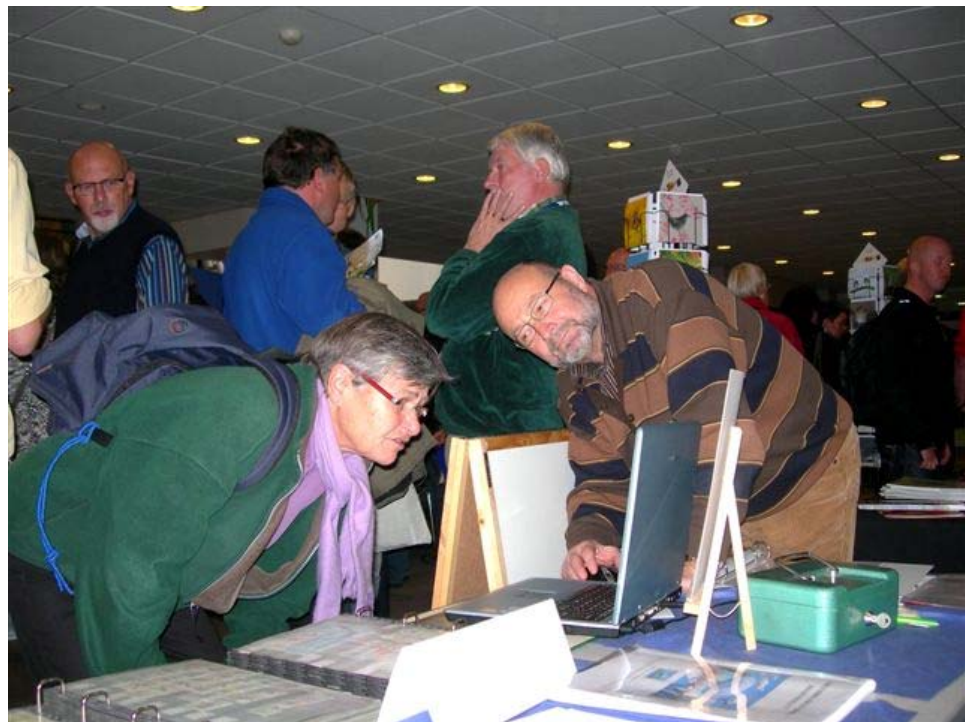
Veel mensen staan stil bij de kaders: de Ooievaar van Gerard Kolman, de Boerenzwaluw en het bekende infopaneel. Veel mensen knopen een praatje aan over hoe men vroeger verzamelde, maar nu – door tijdgebrek en andere hobby's – alleen nog een sigarendoos met postzegels heeft. Er zijn er ook die niet meer sparen vanwege de kosten. Een prima aanleiding voor ons

om ze aan de hand van het tentoongestelde materiaal en de eigen ervaringen ideeën aan de hand te doen om toch de oude hobby weer op te pakken. Veel mensen spreken hun be- en verwondering uit over de variatie aan zegels en de schoonheid ervan. Anderen duiken in het ruilmateriaal, sommigen zijn te porren om mee te doen met de quiz. Vier personen lukt het de quiz foutloos in te vullen. Loting zal dus moeten uitwijzen wie de prijs: een jaar lang gratis lid van de Motivgruppe, toevalt. Enkele mensen tonen belangstelling in een lidmaatschap.

Al met al maken via onze stand veel mensen meer of minder intensief (opnieuw) kennis met de vogelrijkdom in klein papier-formaat en wie weet raken ze zo wakker voor een andere manier van vogelbeleving, hopelijk binnen onze Motivgruppe.

Ik onderschrijf de woorden van Peter van Nies: “Ik denk dat we goed werk hebben verricht. Ik hoop dat het wat meer oplevert dan één gratis lid. Maar ook als dat niet zo zou zijn, houd ik er toch een goed gevoel aan over. Wat mij betreft mag het in 2012 herhaald worden.”

Agnes van der Sanden

Paradijsvogels

De groep van paradijsvogels (Paradisaeinae) bestaat uit 20 geslachten met 42 soorten. Bastaardvormen van soorten en zelfs van geslachten zijn bij paradijsvogels niet ongevoerd. Vermoedelijk stammen paradijsvogels af van op kraaien lijkende voorouders. Deze onopvallend gekleurde vogels leefden waarschijnlijk sinds het tertiair geïsoleerd op Nieuw-Guinea en omliggende gebieden.

Samen met prieelvogels worden paradijsvogels ook vaak 'arenavogels' genoemd. Bij arenavogels richten de mannetjes een paringsplaats in (1). Deze wordt door een aantal met elkaar in contact staande mannetjes (2) verdedigd. De arena kan een oppervlakte van een vierkante kilometer beslaan. Binnen deze arena heeft elk mannetje zijn eigen 'hof' waar hij balts en dat hij verdedigt tegen de andere mannetjes. Deze paringsplaats houdt geen rechtstreeks verband met het voedsel zoeken en de nestbouw. Paradijsvogels tonen bij de arenabalts luidruchtig hun

(1)

prachtkleed. De verschillende soorten paradijsvogels onderscheiden zich van elkaar door hun verenkleed en baltsgedrag. De balts heeft meestal plaats in de bomen, enkele soorten hebben een dansplaats op de grond. Het vrouwtje kiest hier een mannetje waarmee ze paart. Paradijsvogels zijn over het algemeen polygaam.

(2)

De grootte van paradijsvogels varieert van het formaat van een Spreeuw tot dat van een Kraai. Het voedsel bestaat vooral uit bessen en vruchten, maar ook insecten staan op het menu. De meeste paradijsvogels hebben grote poten om zich vast te kunnen grijpen aan takken. Het schijnt dat

De grootte van paradijsvogels varieert van het formaat van een Spreeuw tot dat van een Kraai.

Het voedsel bestaat vooral uit bessen en vruchten, maar ook insecten staan op het menu. De meeste paradijsvogels hebben grote poten om zich vast te kunnen grijpen aan takken. Het schijnt dat

(3)

(4)

(6)

(5)

(6)

Vogels van de geslachten Astrapia, Paradijseksters (5) en Epimachus, Sikkelsnavels (6) behoren tot de grootste paradijsvogels.

paradijsvogels pas na een tot vier jaar volwassen zijn. Dan pas krijgen de mannetjes in de broedtijd hun prachtkleed. Mannetjes van de paradijsvogels behoren tot de fraaist gekleurde vogels. Vaak met opvallende verlengde afwisselend gevormde sierveren. De vrouwtjes zijn eenvoudig bruinachtig gekleurd. De meeste Paradijsvogelvrouwtjes bouwen een napvormig nest, alleen het vrouwtje van de Zwartbuikparadijsvogel (*Cnemophilus macgregorii*)(3) bouwt een overdekt nest dicht bij de grond, met de ingang opzij. De Koningsparadijsvogel (*Cicinnurus regius*)(4) is de enige soort die in holle bomen broedt. De mannetjes nemen geen deel aan het broeden of het verzorgen van de jongen. Alleen bij enkele primitieve soorten is dat wel het geval. Bij deze primitieve soorten hebben de mannetjes geen prachtkleed en zijn de vogels veelal monogaam.

Paradijsvogels komen verspreid voor in de tropische bossen van Nieuw-Guinea en de omliggende eilanden, op de Molukken en in Noordoost-Australië. Het klimaat is hier heet en vochtig. Alleen in het hoogland van Nieuw-Guinea is het wat koeler.

Al meer dan 500 jaar geleden deden de vreemdste verhalen de ronde over de paradijsvogels. Al in de Middeleeuwen brachten kooplieden balgen van deze vogels vanuit Nieuw-Guinea naar Java en Sumatra, China en zelfs naar de Levant. Op 8 september 1522 keerde het schip de Victoria (7), het enige overgebleven schip van de vloot van Fernando de Magelhaen, die de reis zelf ook niet overleefde, na een reis om de wereld terug in Spanje.

Naast allerlei merkwaardige zaken bracht het schip ook enkele paradijsvogelbalgen mee. Een ca-

(8)

deutje van de radja van Batjan (een van de Molukse eilanden) voor de koning van Spanje. Deze goed geconserveerde balgen bezaten geen poten of andere beenderen. De Spanjaard Francisco Lopez de Gomara onderzocht de balgen en beweerde dat het pootloze vogels waren. Enkele jaren later verklaarde de Italiaan Antonio Pigafetta, een van de overlevende van de wereldreis met Magelhaen, dat paradijsvogels wel poten hadden, maar hij werd niet geloofd. De pootloze balgen die later ook door de Hollanders (8) naar Europa werden gebracht bewezen toch het tegendeel. Zo kwamen de meest

(7)

vreemde verhalen over de vogels in omloop. De bewoners van de Molukken noemden de vogels 'Manuk dewate' (Godenvogels). Portugese zeevaarders noemden de vogel 'manucodiata' (een verbastering van het Molukse woord) of 'passaros del sol'. De Hollander Jan van Linschoten noemde de vogels omstreeks 1598 voor het eerst 'Aves paradiseus' paradijsvogels. De paradijsvogels zouden zich voortdurend hoog in de lucht bevinden en voor hun dood nooit op de grond komen en daarom hadden ze geen poten. De vogels zouden in de lucht broeden. Het ei zou op de rug van het mannetje liggen en het vrouwtje zat daar dan boven op. Men meende toen dat de vogels geen ander voedsel opnamen dan dauw uit de lucht. Serieuze geleerden verklaarden dit toen al voor onzin, maar de fabels werden maar al te graag geloofd.

(9)

(10)

Zelfs in 1760 nog gaf de Zweedse botanicus Carolus Linnaeus (9) de Grote paradijsvogel nog de naam *Paradisea apoda* (10), 'pootloze paradijsvogel'. Een Franse scheepsapotheker René Lesson ontdekte pas in 1824 de eerste levende paradijsvogels. Uiteraard met poten en ze leefden niet van dauw. De Brit Alfred Russel Wallace was de eerste die de paradijsvogel uitvoerig bestudeerde tijdens zijn tochten door het leefgebied van de paradijsvogels. In 1862 bracht hij de eerste levende paradijsvogels (11) mee naar Europa.

1954

1955

1962

Paradisea minor. Kleine paradijsvogel. (11)

Lang voordat de wereld bekend was met de verblijfplaats en gewoonten van de paradijsvogels, verfraaiden hun veren al het uiterlijk van de rijken der aarde. De veren sierden de hoofddeksels van de Janitsaren aan het 14e eeuwse Turkse hof en waren in de mode aan het hof van Nepal.

Het waren vooral de veren van de *Paradisea minor*, Kleine paradijsvogel.

De ontdekking van en het enthousiasme over de schoonheid van de paradijsvogels leidde omstreeks 1880 tot een onbeperkte jacht op de vogels en een bloeiende handel in veren. De modeateliers van o.a. Parijs en Londen hadden de paradijsvogelveren voor dameshoeden ontdekt. In de eerste 5 jaar van de Duitse koloniale heerschappij over het noordoosten van Nieuw-Guinea werden er meer dan 50.000 balgen van paradijsvogels verscheept voor de damesmode. Vanuit het Nederlandse deel van Nieuw Guinea waren dat er tussen 1890 en 1910 zo'n 30.000 exemplaren verscheept. Tussen 1918 en 1924 werden er jaarlijks 60.000 tot 100.000 paradijsvogelhuiden gekocht voor de Europese dameshoedenindustrie.

(12)

De Papoea's (12) gebruikten de veren van enkele soorten waarschijnlijk al honderden jaren in hun hoofdtooi bij feestelijke gelegenheden. Ze werden ook gebruikt als 'geld' om vrouwen en goederen te kopen. Hun traditionele jacht verstoorde echter het biologische evenwicht niet. De bedreiging voor de populaties door de georganiseerde vogeljacht van de Europeanen en daarmee gepaard gaande ingrepen in het leven van de inheemse bevolking ging echter te ver. In 1924 werd de paradijsvogeljacht en het bezit van paradijsvogels in Nieuw-Guinea ten strengste verboden. De jacht van de inheemsen voor eigen doeleinden werd niet verboden. Dat was trouwens ook onmogelijk te controleren. Enkele jaren later werden er in het parlement van Australisch- Nieuw-Guinea, gelukkig tevergeefs, pogingen ondernomen het jachtverbod op te heffen. Het motief was de inkomsten uit de niet-rendabele provincies te verhogen.

Voor de handel in paradijsvogels en paradijsvogelveren geldt nu gelukkig een internationaal (CITES) verbod.

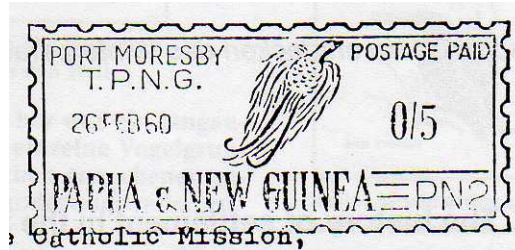

Helaas worden de paradijsvogels nu bedreigd door een ander menselijk ingrijpen: hun biotoop wordt vernield door het kappen van bossen en door de delfstofwinning.

1931, met datum
1921-1931

1932, zonder datum, en zonder datum met opdruk, airmail en vliegtuig

De paradijsvogel geldt in Nieuw-Guinea als een nationaal of provinciaal symbool. In de Indonesische provincie Papoea is dit de Kleine Paradijsvogel, *Paradisaea minor*. In Papoea-Nieuw-Guinea is dit de Raggi's Paradijsvogel, *Paradisaea raggiana*. De Raggi's Paradijsvogel staat afgebeeld op de nationale vlag van Papoea-Nieuw-Guinea en is ook het symbool van Air Niugini. De Maleise naam voor paradijsvogel 'Cenderawasih of Tjendrawasih' schijnt ook nog al eens te worden gebruikt voor plaatsen, landstreken en instanties in Nieuw-Guinea. Let erop als je Paradijsvogels verzamelt.

Hans v.d.Sanden

Literatuur:

Het Maleise Eilandenrijk, Alfred Russell Wallace.
Grzimek. Het leven der dieren, deel 9.
Vogels op vrijersvoeten. Uitgeverij W.Gaade N.V.
Paradiesvögel, eine Legende blieb lebendig. P.Oelke. Birdpex '94,
 Rosenheim (catalogus)

ORNIFLANDRIA

Buzin laat weer van zich horen

Niet vergeten! Op 17 december is er dan een speciale dagtekeningstempel (10 tot 16 uur) van het "Roodborstje" (ook al een tekening van Buzin). Deze vindt plaats samen met de jaarlijkse postzegelbeurs van Postzegelkring Opsinjoor in Mechelen (Zaal "De Brug", Nekkerspoelstraat 366). De club zal daar ook een P-stamp van de Roodborst verkopen – een ideale gelegenheid om met dit vogeltje uw kerstpost te versturen.

ULULARIA

Van 1 tot 5 november vond in Kikinda (Servië) het eerste internationale congres over de Ransuil plaats. Waarom in Kikinda, hoor ik u al vragen. Dat stadje kan terecht de hoofdstad van de Ransuil genoemd worden – in de winter hebben ze daar op het marktplein op hetzelfde moment al meer dan 700 roestende ransuilen geteld. Toe wij daar waren begin november waren er al een 250-tal aanwezig, maar het grootste deel moest dus nog komen. Ook in de dorpjes daar in de buurt vind je overal roestende ransuilen, toen nog in loofbomen, maar zodra de bladeren afvallen verhuizen ze naar coniferen in de buurt.

Een ongelooflijke ervaring, een week samen met uilenkenners van een twintigtal landen. De meesten brachten hun kennis in de vorm van een of andere presentatie. We hadden met drie Vlamingen de trip aangevat en elk bracht een lezing naar voren: eentje die een filmpje had gemaakt over hoe hij kerstkransen plaatst als nestkast voor de ransuil, een andere over een website die hij opgesteld heeft waar braakballengegevens over alle uilen kunnen ingevoegd worden en ondergetekende was het buitenbeentje op het congres met een gesmaakte lezing over de "Ransuil in de filatelie". De Nederlander Bert Jan Bol was slechts enkele dagen aanwezig – hij bereidt een doctoraat voor aan de Universiteit van Wageningen en had het over vleugelmerken en geslachts- en leeftidsbepaling van ransuilen. Hij is daar al vele jaren mee bezig (zie o.a. <http://www.steenuil.nl/pdf/UILEN/ransuil1.pdf>).

De organisatoren hadden mij ook gevraagd over hoe een postzegel kan aangevraagd worden, want ze zouden daar graag Kikinda met de ransuil op een postzegel krijgen. Servië heeft al enkele mooie postzegels met vogels in de stad, dus dan kan niet echt een probleem worden om er ook eentje van de ransuil te maken.

In 2011 zijn er enkele mooie postzegels van de Ransuil bijgekomen. Op deze van Cyprus wel moeilijk te herkennen: een Ransuil geplaatst in zijn biotoop. De nieuwe postzegel van Togo besteedt aandacht aan het gebruik van pesticiden (in een reeks van vier met andere diersoorten die bedreigd worden door pesticiden).

kobra (Koenraad Bracke)